

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

СЛАВИСТИЧКИ СТУДИИ 19

Списание на Катедрата за славистика
при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“

ISSN 0352-3055

Скопје, 2019

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје
СЛАВИСТИЧКИ СТУДИИ 19

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

СЛАВИСТИЧКИ СТУДИИ 19

Списание на Катедрата за славистика
при Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје

уредници на томот бр. 19:
Јасминка Делова-Силјанова
Биљана Мирчевска-Бошева
Лидија Танушевска

Скопје, 2019

Издавач: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

Уредник на издавачката дејност:

Анета Дучевска, декан на Факултетот

Меѓународен уредувачки одбор:

Иван Доровски (Чешка)

Биљана Мирчевска-Бошева (Македонија)

Предраг Пипер (Србија)

Јан Соколовски (Полска)

Лидија Танушевска (Македонија)

Бранко Тошовиќ (Австрија)

Ала Шешкен (Руска Федерација)

Рецензенти:

Лех Мјодински

Димитар Пандев

Солзица Поповска

Лектура:

англиски: Милан Дамјановски, Анета Наумоска, Магдалена Симионска

македонски: Милица Миркуловска

йолски: Наталија Лукомска

руски: Ирен Алчевска, Наталија Лапаева-Ристеска, Надежда Пљасунова,

Екатерина Терзијоска

словенечки: Бистрица Миркуловска

чешки: Здењек Андрле

Компјутерска подготовка и печат:

Мар-Саж, Скопје

Тираж:

200 примероци

**НА ПРОФ. Д-Р МАКСИМ КАРАНФИЛОВСКИ
ПО ПОВОД 70-ГОДИШНИНАТА ОД
РАЃАЊЕТО**

Александр Булав

СОДРЖИНА

Од Редакцијата во името на учесниците на томот и на пријателите	15
Биографија на проф. д-р Максим Каранфиловски.....	17
Библиографија на проф. д-р Максим Каранфиловски.....	25

ЛИНГВИСТИКА

Ирен АЛЧЕВСКА

Предлози выражающие каузальные отношения в русском и македонском языках.....	49
--	----

Наталија БОРОННИКОВА

Абе тоа е Битолата... (членная форма топонимов в македонском языке)	59
---	----

Јасминка ДЕЛОВА-СИЛЈАНОВА

Фраземи со компонента ‘чело’ (македонско-чешки паралели).....	73
---	----

Веселинка ЛАБРОСКА

Балканското влијание во развојот на адмиративот во западното македонско наречје	83
---	----

Tadeusz LEWASZKIEWICZ

O rezultatach badań nad słownictwem macedońskim w porównawczym kontekście słowiańskim.....	91
--	----

Лилјана МАКАРИЈОСКА

За дијалектизмите во современата македонска литература 105

Михајло МАРКОВИЌ, Соња НОВОТНИ

Анализа на определени зборообразувачки суфикси во два патерика од XIV век 131

Милица МИРКУЛОВСКА

За временската локализација на настанот во македонскиот јазик 139

Биљана МИРЧЕВСКА-БОШЕВА, Катерина ВЕЛЈАНОВСКА

Антропонимите во македонската фразеологија 149

Gjoko NIKOLOVSKI

Suški govor in jezikovna osnova stare cerkvene slovanščine..... 161

Motoki NOMACHI

The postposed definite markers in the Gorani dialects of Kosovo: Evidence from Ramadan Redžepari's literary works 183

Незрин САМЕДОВА

Имперфективы типа *идти* и перфективы типа *пойти*: статус аспектуальных отношений 201

Роза ТАСЕВСКА

Вокабуларот на руската младина 223

Бранко ТОШОВИЧ

Будущее языка, язык будущего 231

Peter M. HILL

Feminine agentives in european languages..... 243

Лариса ШЕВЧЕНКО

Неолексикография в Украине: коммуникативная модель
расширяющегося пространства языка 265

ЛИТЕРАТУРА, ПРЕВОД, КУЛТУРА

Марко ЈЕСЕНШЕК

Прекмурски ракописни песнарки 279

Макеј КАВКА

Религиозниот дискурс во печатените македонски преводи на
светите текстови од деветнаесеттиот век 297

Лидия КАПУШЕВСКА-ДРАКУЛЕВСКА

Отражение фантастического мира романа М. Булгакова
Мастер и Маргарита в современной македонской
литературе (фрагмент) 305

Won-Hoi KIM, Myong-Jin KIM

An intercultural approach for Macedonians to Korea through
image adaptation and Korean language metaphors 313

Miroslav KOUBA

Jean-Jacques Rousseau v kontextu jihoslovanských adaptací a
reflexí evropského osvícenství 329

Алексей А. КРЕТОВ, Инна А. МЕРКУЛОВА

Аксиологемы македонской ментальности (по данным
македонско-русского словаря) 353

Лиля МОРОЗ-ГЖЕЛАК

Светот на прозата на Ермис Лафазановски. Помеѓу реалното
и имагинарното 365

Ева СЛАВКОВА

Уметничката слика на ДОМОТ и СВЕТОТ (Талкачи од Олга Токарчук).....371

Славица СРБИНОВСКА

Постмодернизмот во расказите на Виктор Пелъевин.....385

Ирена СТАВОВИ-КАВКА

Националните малцинства во пограничниот регион – Горанци 411

Надежда СТАРИКОВА

К проблеме комплексного изучения славянских литератур:
проект «лексикон южнославянских литератур» 425

Лидија ТАНУШЕВСКА

Преводот на метафорите од полски на македонски јазик 443

Алла ШЕШКЕН

Тема османского владычества в македонской литературе 455

* БЕСЕДИ
** ХРОНИКИ
*** ПРИКАЗИ

*

Ivan DOROVSKÝ

Putování díla J. A. Komenského na Balkán.....469

Геннадий Филиппович КОВАЛЕВ

О названии СЛАВЯНЕ и их прародине 487

Бистрица МИРКУЛОВСКА

Да се биде или да не се биде преведувач? 495

Димитрија РИСТЕСКИ

Прва антологија на песни за Охрид 499

**

Namita SUBIOTTO

Gostoljubje v starodavnem Ohridu ali 35. (in moj prvi)
mednarodni seminar makedonskega jezika, literature in kulture.....505

***

Леся ГЛИВІНСЬКА

Термінознавчі виміри славістики 513

Васил ДРВОШАНОВ

Потврда за македонско-српските научни врски 535

ДОДАТОК

Беседа изречена од акад. Виктор Антонович Садовничі,
ректор на МГУ, по повод прогласувањето на проф. д-р
Максим Каранфиловски во звањето почесен професор на
Московскиот државен универзитет „Ломоносов“ 543

Беседа изречена од проф. д-р Максим Каранфиловски по
повод прогласувањето во звањето почесен професор на
Московскиот државен универзитет „Ломоносов“ 545

Биљана Мирчевска-Бошева
Катерина Велјановска
Филолошки факултет „Блаже Конески“
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“
Скопје, Македонија

АНТРОПОНИМИТЕ ВО МАКЕДОНСКАТА ФРАЗЕОЛОГИЈА

Апстракт: Статијата е посветена на фраземите во македонскиот јазик кои во својот состав имаат антропоним. Ономастичката компонента може да биде од Библијата, митологијата, историски настани и личности или на лик од уметничката литература, но исто така може да станува збор и за локални машки и женски имиња, презимиња и прекари.

клучни зборови: антропоними, фразеологија, македонски јазик

1. ВОВЕД

Антропонимите се вткаени во сите сфери на човечкиот живот и дејност. Како зборови тие пред сè влегуваат во фокусот на лингвистичките истражувања, но географската, историската, етнографската, социолошката, археолошката и философската компонента се значајни сегменти од секоја анализа на антропонимите и го потврдуваат нивниот екстралингвистички карактер и нивната поврзаност со сите научни дисциплини во чиј фокус е човекот.

Имајќи предвид дека објект на номинација кај антропонимите е човекот, сосема е разбирливо тие да даваат голем број информации за него. Ова е директно поврзано со нивните основни функции. Имено, покрај комуникативната кога името на собеседникот служи како основа за соопштението (*Викни го Петар*), апелативната (*Вера! Враќај се!*), експресивната (обично се употребуваат имиња кои се широко познати: *нос како Пинокио*) и показната (*Ова е Вардар*), антропонимите вршат функција на идентификација, легализација на човекот во општеството (функција на имињата поврзана со нивното доделување

на новороденчето), укажуваат на сродство, на социјална положба и др. (Бланар 1970: 164)

Интересно е и прашањето за тоа кој збор или синтагма може да биде лично име. Тоа е тесно поврзано со проблемот кој објект (човек, локација, предмет и сл.) може да се именува со лично име, т.е. со прашањето за границата на ономастична номинација бидејќи име не добива секој метар земја, или секое животно, а дополнително не секоја јазична единица во иста мера може за тоа да се користи. По правило име добива секој човек, додека од другите живи суштества и предмети добиваат имиња само оние кои претставуваат посебен интерес за човекот и бараат персонален пристап. (Суперанская 1973: 102-103)

2. АНТРОПОНИМИТЕ ВО ФРАЗЕОЛОГИЈАТА

Личните имиња во фразеологијата заземаат значајно место, како во поглед на бројноста на фразеолошките единици во чии состав влегуваат, така и според фреквенцијата на употреба. Но, она што ги прави посебно интересни за истражување е фактот што во фраземите личното име скоро во целост го губи она што го карактеризира како јазична единица. Овде пред сè мислиме на вокативната и идентификувачката функција, на врската со изворот, како и на конотациите кои биле својствени за него пред да влезе во состав на фраземата.

Голем процент од вкупниот фразеолошки материјал со ономастичка компонентата се всушност изрази кои во својот состав имаат антропоним.

Фраземите со антропоними се издвојуваат од масивот единици како што човекот се издвојува во толпата. Антропонимите во фраземите создаваат атмосфера на театралност и разиграност, го прават текстот жив, поблизок до читателот. Антропонимите се носители на културни информации, олицетворение на симболи, еталони, стереотипи и на тој начин учествуваат во процесот на семиотизација на значајната културна содржина. (Ковшова 2019 : 7)

Сево ова придонело личните имиња често да се предмет на интерес на фразеолозите (Мокиенко, Доброва, Ковшова, Велковска, Никодиновска, Петрова-Џамбазова и др.) И овој наш труд е посветен на антропонимите во состав на македонските фраземи и тој се базира

на материјал кој е ексцерпиран од речниците и статиите на оваа тема, како и од дијалектолошките материјали и анкетирањето на родени говорители. Како резултат на овој процес собрани се 188 фраземи во чиј состав влегуваат 144 антропоними. Во материјалот се издвојуваат две поголеми групи: фраземи кои содржат странско име и фраземи во чиј состав влегува македонско име, презиме или прекар.

Задолжителен услов за активно функционирање на фраземите со странски антропоними е постоењето на општонационална претстава за соодветното име. Таквата претстава може да се формира само врз основа на општопознат извор. Затоа во оваа група пред сè спаѓаат антропоними од Библијата, од митологијата, имиња на значајни историски личности, како и на познати ликови од светската книжевност. Овие личности се препознатливи по некоја своја особина или по изгледот. Стереотипното мислење или симболичкото значење се причина за нивната широка застапеност во фраземите кои најчесто се интернационални.

2.1. Фраземи со антропоним од религиски текстови.

Во нашиот материјал се издвојуваат 25 имиња кои се директно поврзани со библиските текстови или се посредно поврзани со нив. Станува збор за Аврам, Адам, Далила, Голијат, Гомора, Давид, Ева, Јуда, Мамон, Марија, Ное, Павле, Петар, Пилат, Понтиј, Самсон, Св. Ана, Свети Илија, Свети Наум, Света Недела, Св. Трајче, Содом, Соломон, Тома и Исус Христос.

Со името на Аврам се врзуваат следниве изрази: *аврамов дом* (со значење: 1. црква, синагога; 2. многу гостопримлив, полн со гости, дом; 3. место/семејство каде постојано е полно со луѓе, блиски и непознати), *одам во лонојто аврамово* (со значење: се предава на Бога, умира), *од аврамово време* (со значење: од многу одамна) и *Аврамов син* (со значење: Евреин). Адам се среќава во фраземите: *Агамовиите времиња* (од прастари времиња, од памтивек), *Агамско колено* (човек од благородно колено), *од дего Агама* (многу старо, од многу одамна), *во Агамов костџим* (сосема гол), но и во комбинација со антропонимот Ева: *Од Агам и Ева* (1. од многу одамна, од памтивек. 2. многу опширно (раскажува)). Фраземите со антропоним Ева носат слични значења

како и оние со Адам: *Евино колено* упатува на женскиот род, *Евин син* упатува на човечкиот род, а *Евина ќерка* се употребува со значење: жена, љубопитна жена подложна на искушение. Фраземата во *Евин косиџим* значи сосема гола. Антропонимите Содома и Гомора се среќаваат како симбол за развратност, неморалност, но и голем неред, додека Давид и Голијат се среќаваат како симбол на борба помеѓу мал и слаб, и голем и силен, борба за заштита на праведна кауза. Покрај тоа антропонимот Давид се среќава и во изразот *Давидова ѕвезда* како еврејски свет знак. Името Јуда како симбол за предавничка постапка под превезот на пријателство присутно е во изразите: *бакнежоџи на Јуда*, *сџана Јуда*, *Јудино џлеме*, *Јудин син*. Со истата семантика се поврзани и изразите *Параџа е јуда*, *Јудини џари*, *Јудини/џириесетџи сребреници* кои упатуваат на пари примени како поткуп за предавничка работа, т.е. цената за предавството. Проширување на семантичкото поле се забележува во изразот *како јуда* кој се употребува со значење: многу грд и зол човек. Фраземата *Му служи на Мамон* се употребува со значење дека човекот е фокусиран само во тоа како да стане богат, да стекне материјални богатства. Антропонимот Марија се употребува во изрази со негативна конотација, на пример *Се џрави светиџа дева Марија* кој значи: се прави невина, непорочна. Оддалечувањето од библиската семантика го забележуваме во *дрвена Марија* во значење стои уочено. Кон овој антропоним го додаваме и изразот *Марионетџска влада* со значење: влада што работи по налог на друга држава следејќи го потеклото на зборот *marionette* кој прво значел мала Марија. Денес има две значења: 1. кукла што се движи со помош на конци, 2. човек што служи како слепо орудие во туѓи раце. Името Ное го среќаваме во изразите *Ноев кораб* и *Ноев ковчеџ* со значење спасоносно средство, додека Павле е симбол за човек кој се менува од прогонител на некои идеи, во нивни пропагатор во фраземата *од Савле сџанал Павле*. Антропонимот Петар се јавува во фраземата *Ни Светџи Петџар не му џомаџа* нешто лошо сторено, не може да му се помогне, *додека Петџрови/џеџровски жеџи* е единствената фразема која означува време и се однесува на горештини околу Петровден. Покрај Св. Петар во фраземите се среќаваат и Св. Недела, Св. Наум, Св. Ана и Св. Илија, како и измислениот Св. Трајче за доловување на значењето `никогаш`

бидејќи не постои таков светец. Фраземата *од Пониџиј до Пилаџи* (*џо џракаџи*) има значење: човек што се чувствува беспомошно во лавиринтите на бирократијата каде го праќаат од еден на друг службеник, а си *џи изми рацеџе како Пониџиј Пилаџи* - ја одбегна одговорноста за некоја постапка. Соломон како симбол на мудрост го среќаваме во фраземата *соломонско решение*, а Тома како симбол за човек што не може да биде убеден во нешто и сака сè сам да провери во *Неверен Тома*. Името на Исус Христос е поврзано со најголемите маки - *маки Рисџосови/Хрисџосови*.

Покрај библиските имиња, во македонската фразеологија имаме единици во кои е застапен антропонимот Алах од исламската религија. Тој влегува во состав на фраземите (*Само*) *Алах знае* со значење: никој не знае, и *Алах му ја зеде душаџа* и *одам кај Алах* кои припаѓаат на фразеосемантичкото поле смрт.

2.2. Фраземи со антропоним од митологијата

Антропонимите (измислени или вистински) во фраземите се користат за персонификација на позитивните или негативните карактеристики. Тоа посебно доаѓа до израз и кај фраземите со антропоним од митологијата прилично распространети во повеќето европски јазици со исто значење и структура. Во оваа група влегуваат 29 антропоними кои влегуваат во состав на следниве фраземи: *Авџиеви коњушници* (голема запустеност на некое место/работа), *Амалџеиниоџи роџ* (симбол на богатство и изобилство), *џо разоџкрива срцеџо за сџиреличкаџа на Амор* (се вљубува), *убав како Аџолон* (убав физички изглед), *Ари-јаднин конец/нишка* (патоводна нишка, раководна мисла, начин да се најде излез од тешка положба, да се реши тежок проблем), *Дамоклов меч* (голема, застрашувачка опасност), *Дволикиоџи Јанус /Јанус со две лица* (дволичен човек), *Еџиџов комилекс* (чувство на полова љубов кон својот родител од друг пол) *Пандорина куџија* (извор на големи несреќи и кавги), *џо јавна Пеџас* (стане поет, почна да пишува поезија), *Пирова џобегда* (сомнителна победа, таква што не ги оправдува големите жртви), *Промеџеев оџан* (симбол на непрестајна борба), *Сизифовски маки* (страшни маки), *Сизифова/Сизифовска рабоџа* (1. непрекината, заморна и бесплатна работа, 2. залудна работа без цел и

смисла, *џо ѿурка уџоре Сизифовиоѿ камен* (со истото значење) *Танѿалови маки* (исконски маки), *Херкулов ѿруд/сила/ѿодвиџ* (човек со голема физичка сила) *Орфеј* (извонреден пејач и свирач), *Арџусови очи* (очи што гледаат и што забележуваат сѐ), *Без Церера и Бахус се смрзнува Венера* (*Sine Cerere et Baccho friget Venus* - се употребува за гозби и веселби), *џебна Венера, неџоватиа одисеја* (неговата животна врвица), *Сфинџина заџаѿка* (голема загатка, нешто недосегливо, нерешливо), *Храм на Талија* (театар), *ѿереџијаѿна на Темида* (симбол за непристрасност), *воскресне/се ѿрероди како Феникс од ѿејелѿна* (за неког или нешто пропаднато, но одново преродено), *гојде го Херкулови сѿолбови* (дојде до крајна граница/точка на нешто), *Херкулов ѿруд/сила/ѿодвиџ* 'човек со голема физичка сила', *Хигра* (непријателска сила со која борбата е многу тешка). *Химера* (нереално, плод на фантазија).

2.3. Фраземи со антропоним на историска личност или настан

Одреден број фраземи може да ги поврземе со личност која реално постоела. Овде најчесто станува збор за владетели и за писатели кои имале големо влијание во одреден временски период. Во нашиот материјал забележани се 15 антропоними кои именуваат реални историски личности. На пример: Архимед во *Архимедовиоѿ лосѿи* (голема движечка сила, моќно средство за исполнување некоја задача), Аспарух во *уѿиѿе од времеѿо на Асѿаруховатиа орда* (од времето на Аспарух, многу одамна), Балзак во *Балзакова возрасѿи* (жена на возраст од 30 до 40 години), Брут во *Зар и ѿѿи, сине Бруѿиѿе!* (за карактеризирање на неочекувано предавство на пријателот), Буридан во *Буриданово (ѿио) маџаре* (големо колебање, да не знаете при изборот што прво да направите), Вартоломеј во *Варѿоломејска ноќ* (масовно уништување на политички противници на еден режим), Диоген во *Диоџеновиоѿи фенер* (упорно, но залудно настојува да најде неког или нешто), *Диоџеновиоѿи буре* (целосна оттргнатост од животната средина), Дракон во *Драконски закони/мерки* (казни сурови закони), Колумбо во *Колумбово(ѿио) јајце* (неочекуван излез од тешка ситуација, смело решение на сложени проблеми), Манаки во *Ај, оој да се сликаш кај Манаки* (кога некој станува здодевен и му го троши времето на другиот, 2. кога

двајца само што не дошле до погруба расправија. Близок до – оди да се сликаш), Марко во *Марково колено е* (од јуначки род е), *Го оџејале Марка* (завршена работа), Нобел во *Нобелова наградата* (најголема, врвна награда што се доделува на научници, уметници, политичари), Платон во *Драг ми е Плајон, но најдрага ми е висџинаџа* (лат. изрека преведена од грчки: *icūs Plato, sed magis amīca veritas*), Потемкин во *Појтемкинови села* (лажен сјај, гол декор зад кој нема ништо или се крие лошата состојба на нешто), Ханибал во *Ханибал е џред џорџи* (*Hanibal ante portas*. (изрека за плашење за опасност), Херострат во *Херосџрајџова слава* (слава на уривач, рушител, срамна слава), *Херосџрајџовски чин* (безобзирно уништување од честољубивост), Хомер во *Хомеровска смеа* (гласна, бучна смеа) и *Понекогаш и добриот Хомер греме* (*Quandoque bonus dormitat Homerus* - не е секој стих извонреден, понекогаш и добриот поет ќе напише нешто послабо). Посебно се интересни фраземите кои се состојат само од компоненти-антропоними кои во таков случај добиваат фразеомобразувачко значење и уникатност: *магам Помџагур, Мајка Тереза, барон Минхаузен* и др.

2.4. Фраземи со антропоним на лик од уметничко дело

Деветнаесет антропоними кои именуваат ликови од литературата регистриравме при нашата ексцерпција. Овие фраземи сликовито опишуваат настан, даваат оценка, изразуваат емотивен однос и се карактеризираат со висок степен затврднатост и нерегуларност во образувањето на смислата. Овие единици исполнуваат функција на еталон, симбол, стереотип (*џрбав/џрг како Квазимого*). Често фразеолошките компаративи се трансформираат во лексички метафори, литературните оними стануваат прекари на конкретни референти кои по внатрешен или надворешен признак потсетуваат на уметничкиот лик. (*Фреџи Круџер, Квазимого*). Сепак, тие не служат само како литературна илустрација за секојдневните ситуации. Кај нив се формира сопствена семантика, тие лесно се вметнуваат во комуникацијата, стануваат реплики на дијалози често благодарение на онимот кој се употребува во вокатив. (Ковшова 2019 : 10-11)

Болен Дојчин (болен човек), *Донкихојџовски шџџџџ* (залуден штит), *Донкихојџски џојџфајџ* (несовремен, многу смешен), *Дон Жуан* (жен-

кар), *Едигиов комџлекс* (чувство на полова љубов кон својот родител од друг пол), *Ромео и Јулија* (вљубени момче и девојка), *Монџеки и Кајулеџи* (скарани семејства), *Карамазовиџина е* (крајна мера на морална неодговорност и цинизам, сè е дозволено), *Кир Јања* (многу скржав човек), *Оџело* (љубоморен маж), *вредна како Пејелашка* (многу работлива), *Докџор Фаусџи* (страстен истражувач на вистината, борец за слобода и моќ на човечкиот дух), *Хамлеџовско џрашање/дилема* (постојано размислување, сомневање, неспособност да се дејствува брзо и одлучно), *Шехерезада* (величествено и необично), *Шерлок Холмс* (многу снаодлив детектив), *Пиноккио* (симбол за лажливец или опис на човек со голем нос), *Алиса во земјата на чудата* (зачудена девојка).

2.5. Фраземи со антропоници национално или дијалектно маркирани

Во лексикографскиот, но и во дијалектниот материјал се појавуваат имиња на личности кои по одредена своја карактеристика се издвојуваат од другите. Многу често станува збор за личности кои се издвојуваат по својот надворешен изглед или според некоја карактерна особина. Во овие фраземи обично се употребува лично име, како машко, така и женско, во основната, но и во модифицирани форми особено во локалните, територијално маркирани фраземи се употребуваат народни експресивни форми на имињата. Овие фраземи (разговорни, жаргонски и локални) ги вклучивме во анализата и покрај тоа што не се сите евидентирани во фразеолошките речници, дел од нив нема да бидат познати за секој читател, нема да бидат типични за неговата јазична култура со цел да бидеме што е можно поблиски до објективната мометална состојба. Следејќи го примерот на (Ковшова 2019) антропонимот го сметаме за обединувачки елемент во стилистички нееднородните и структурно разнообразните фраземи. Во овој блок спаѓаат изразите: *Каге сиџе (Турџи) џаму и џол Асан* (1. кога некој треба да се приклони кон мнозинството и кога не е уверен во исправноста на нешто, 2. каде што се сите, ќе се најде место уште за еден), *Мижџи, Асан, да џи баам* (за да се изрази отворено недовербата во тоа што е кажано, *Алаџбеџова слама* (општа, односно ничија сопственост

за која никој не води сметка), *Сам Алија, сам кадија* (1. Своеволност, 2. Сам човек), *Од сабајле Илија, ѿоѿлагне Алија* (превртлив, лицемерен човек), *Васејѿо улојѿо, Васејѿо со фиѿуриниѿе* (за личност што прибира и чува хартии, весници (фигурини)), *Беља со мајсѿор Веља, ниѿѿ дома идеѿѿ ниѿѿ ѿари ѿушѿѿаѿѿ* (1. тешка, незавидна состојба каде што не се знае што да се прави, а сѸ зависи од еден човек. 2. неработник, голем мрзливец), *Не си на Данабаш ќерка, ѿа да се конѿѿиш!* (семејство Данабаш како синоним за убаво дотерани девојки), *Не сум Десоецо ѿа да знам!* (не сум јасновидец), *Да не чуеѿѿ Емина* (нешто што треба да се направи тајно), *Ицо и Каѿѿа* (нераделен брачен двоец), *Треба Јово наново* (поради невнимание, мора одново да се изврши иста работа), *Како Јосиф од Трбушница* (1. сѸ едно исто, 2. Се прави дека не знае ништо), *шеѿѿлики, ѿеѿѿлики, кукли Косѿѿадинови* (празни извинувања, бабини деветини), *Слези Курѿѿо да се качи Мурѿѿо* (сеедно е кој ќе биде, и двајцата се исти, ќе нема промена), *Скокај Ламбе, Еѿѿе ѿѿи, Маро, ѿајѿѿаноѿѿ* (си накапа беља, проблем настана), *Пара на рака, Мара за рака* (чесност при купување), *Радио Милева* (1. несигурна вест, 2. зборлеста жена, дрдорка), *ој Милка* (многу шета по комшии), *на маѿаре седло, на Миѿѿра ѿаларија* (нешто некому не доликува), *Миѿѿи Миѿѿре ѿулумби врнайѿѿ* (се вели за да се изрази отворено недоверба кон нечији зборови или во однос на речено од трето лице), *Миѿѿре од Пеѿѿка, сокачеѿѿо ѿо сѿѿлеѿѿка* (пијан човек), *Ти не си крив – Пандаро е крив!* (кога некој се оправдува дека не е крив за некоја грешка), *Ќе дојде со на Паца бродо!* (никогаш, нема со што да дојде), *Женски Пејо* (1. Маж што се интересува за женски работи, 2. Маж што во сѸ ја слуша жената), *Така знае Пејо ѿѿака ѿлаши деца.* (се вели како одговор дека некој неврши определена работа како што треба), *Женски Пеѿѿко* (маж што се однесува како женско и се занимава претежно со женски работи), *На нероген Пеѿѿко каѿѿа му кројаѿѿѿ/крои* (се вели кога се прават планови за нешто несигурно), *ѿеѿѿѿѿѿѿѿина Пеѿѿко не чекаѿѿѿѿѿѿѿ* (се вели кога сите се собрани на договорената средба, а недостасува само уште еден), *за свиња свонец, за Пеѿѿко часовник* (на посочениот маж/жена не му прилега облеката што треба во одредена ситуација да ја носи), *Од кал да е, Пеѿѿко да е* (повеќе луѓе со исто име, се фалат дека нивното име е најубаво), *Пак Тасеѿѿо ѿо*

файти (повторени лоши навики од инает), *Се йрави на Тошо* (се прави наивен, односно невешт, незамешан во некоја работа), *Трајко му е имейто* (попаметно му е да молчи, да трае), *Абуш-Кабуш*, *Рајко-Трајко* (1. многу голема гужва, 2. не е важно кој бил, важно работата е завршена), *Кај Фиќи на йераса* (денгуба), *Ко Фојте Рајнин е* (психички болен човек), *Чакар Мусџафа* (човек со криви очи), *Целагин Сефер* (злобен човек, крадец), *Шабан мајка* (за човек кој на себе реди претерано значки и слични предмети), *Ти не ѓо чейкаш – Шанкуре сам се чейка!* (кога некој сака да спори), *на Шукара басмајта на йраџе ойвора* (се изразува изненаденост од смелоста на постапката на лицето на кое се однесува).

Особено во овој блок доаѓа до израз фактот дека лични имиња се употребуваат без индивидуална конотација. Определеното лице и карактеристиките на таа личност преминуваат и на неговото име. Во фраземите, по правило, се вклучуваат индивидуалните лични имиња кои се познати на целиот јазичен колектив, но не им се секогаш јасни на припадниците на другите култури.

Персонифицираната претстава и културната смисла се во тесна заемна поврзаност: името-симбол го инкорпорира своето значење во семантиката на фраземата, создава културна конотација.

Користена литература

1. Велковска, С. Македонска фразеологија со мал фразеолошки речник. Скопје, 2008.
2. Велковска, С. Онимиски фразеологизми во македонската фразеологија. Предавања на XLIV летна школа на Семинарот за македонски јазик, литература и култура : (Охрид 27.6. – 12.7.2012). Скопје: Универзитет Св. Кирил и Методиј, 2012, 21-30.
3. Василевски Ф. Фразеологија на македонскиот говор во Дебар и Дебарско, Тетово, Напредок, 2015.
4. Димитровски, Т., Ширилов, Т., Фразеолошки речник на македонскиот јазик, Огледало, Скопје, 2003-2009.
5. Ковшова, М.Л. Лингвокултурологический анализ идиом, загадок, пословиц и поговорок. Антропономический код культуры. Москва : ЛЕНАНД, 2019.

6. Ковшова, М.Л. Словарь Собственных имен в русских загадках, пословицах, поговорках и идиомах. Москва : ЛЕНАНД, 2019
7. Мокиенко В.М. О собственном имени в составе фразеологии // Перспективы развития славянской ономастики. – М.: Наука, 1980. – С. 57-67.
8. Никодиновска, Р. Антропонимски фраземи во италијанскиот и во македонскиот јазик. XXVIII Научна конференција на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура, 2002, 203 – 218.
9. Основен систем и терминологија на словенската ономастика. одговорен уредник Божидар Видоески, Скопје : МАНУ, 1983.
10. Стерјовски, Александар. Битола, Почесен конзулат на Република Србија, Калеидоскоп. Битола, 2017
11. Суперанская, А.В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973.
12. Menac-Mihalić, Mira (2003-2004), Hrvatski dijalektni frazeми s antroponimom kao sastavnicom. Folia Onomastica Croatica, 12-13, HAZU, 361-385.
13. Słowiańska onomastyka: : encyklopedia, redakcją Ewy Rzetelskiej-Feleszko i Aleksandry Cieślukowej, Warszawa - Kraków : Towarzystwo Naukowe Warszawskie, 2002.

